

<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-perevedennya-yedinoi-derzhavnoi-sistemi-civilnogo-zahistu-u-rezhim-nadzvichajnoi-situaciyi-338250320> (дата звернення 11.04.2020).

4. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17> (дата звернення 12.04.2020).

5. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ETS No. 5). Notifications under Article 15 of the Convention. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/webContent/62111354> (дата звернення 15.04.2020).

6. Посібник зі статті 15 Європейської конвенції з прав людини. Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації / Рада Європи, Європейський суд з прав людини. 2016. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_15_UKR.pdf (дата звернення 14.04.2020).

7. Dennis Normile. Coronavirus cases have dropped sharply in South Korea. What's the secret to its success? URL: <https://www.sciencemag.org/news/2020/03/coronavirus-cases-have-dropped-sharply-south-korea-whats-secret-its-success> (дата звернення 14.04.2020).

8. Михаил Сальников. Эпидемия без карантина: как Швеция выдерживает коронавирус без жестких ограничений. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2020/04/3/7108302/> (дата звернення 15.04.2020).

Найда Інна Володимирівна,

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри права Київського кооперативного інституту бізнесу і права

Зіньова Ольга Сергіївна,

ст. викладач кафедри права Київського кооперативного інституту бізнесу і права

КАРАНТИН ЯК ФОРС-МАЖОРНА ОБСТАВИНА В ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ

Договори цивільно-правового та господарсько-правового характеру спрямовуються на їх належне виконання. Зміст ст. 526 Цивільного кодексу України (надалі – ЦК України) та ст.193 Господарського кодексу України (надалі – ГК України) зводиться до того, що договірні зобов'язання між контрагентами повинні виконуватися належним чином. Інакше винна сторона у невиконанні зобов'язання повинна понести відповідальність. ЦК України та ГК України передбачають випадки звільнення винної у невиконання зобов'язання сторони від цивільно-правової чи господарсько-правової відповідальності. Мова йде про звільнення від відповідальності у разі факту форс-мажору (непереборної сили) [1, ст.617; 2, ст. 218].

На сьогодні в нашій країні, як і у багатьох країнах світу, склалася ситуація, яка унеможливорює виконання договірних зобов'язань, пов'язаних із

запровадженням країнами загальнонаціональних карантинів у зв'язку із пандемією коронавірусної хвороби (COVID-19). Уряд нашої держави також вдався до врегулювання ситуації, яка склалася із запровадженням карантину на території України. Це стосується регулювання як економічної, так і соціальної сфери.

Відповідно до Законів України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 р. та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникнення і поширення коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 17.03.2020 р. на території нашої держави введено загальнонаціональний карантин, спрямований на захист населення від коронавірусної хвороби [3, 4]. Запровадження карантинних заходів суттєво вплинуло на роботу всіх без винятку бізнесових структур, призвело до призупинення діяльності багатьох підприємств та унеможливило, у більшості випадків, виконання зобов'язань, у тому числі і цивільно-правових. Майже всі цивільно-правові договори містять пункт, який звільняє виконавців договору від відповідальності, а саме, якщо має місце форс-мажорна обставина (дія непереборної сили). Виникає питання: чи можна введення карантину вважати за форс-мажорну обставину?

Законодавці завчасно передбачили виникнення такого питання, а тому вищезгаданим Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникнення і поширення коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 17.03.2020 р. до частини другої статті 14¹ Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» були внесені відповідні зміни, і карантин було визнано форс-мажорною обставиною, під якою розуміють надзвичайні та невідворотні обставини, що об'єктивно унеможливають виконання зобов'язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди тощо) [5].

Формально процедура визнання карантину форс-мажорною обставиною законодавчо визначена, також відбулися і відповідні зміни в законодавстві. Але наявність форс-мажору не звільняє виконавця за цивільно-правовим договором від його виконання, а лише відтермінує в часі виконання. Дана обставина звільняє виконавця від відповідальності у зв'язку з простроченням виконання зобов'язання, тобто від додаткових витрат на сплату штрафів, пені і т.ін. Виконавцю договору потрібно буде довести, що невиконання договору сталося саме внаслідок обмежувальних дій, пов'язаних з введенням карантину. На виконавця цивільно-правового чи господарсько-правового договору покладається обов'язок включитися активно до процесу звільнення від відповідальності, а саме спробувати мирним шляхом врегулювати питання з контрагентом щодо невиконання зобов'язання у зв'язку з форс-мажорною

обставиною. Такий варіант можливий, якщо виконавець належним чином і своєчасно повідомив контрагента про форс-мажор у зв'язку з обмеженнями, введеними карантинном, надіслав в доступний спосіб необхідні докази таких обмежень. У іншому випадку, якщо цього буде замало для контрагента, потрібно буде звернутись із заявою до Торгово-промислової палати України за отриманням сертифікату про форс-мажорні обставини (обставинине переборної сили). Відповідно до ч. 1 ст.14¹ Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» Торгово-промислова палата України та уповноважені нею регіональні торгово-промислові палати засвідчують форс-мажорні обставини (обставинине переборної сили) та видають сертифікат про такі обставини протягом семи днів з дня звернення суб'єкта господарської діяльності та протягом двадцяти одного робочого дня – з дня звернення фізичної особи. Торгово-промислова палата України вправі продовжити строк такого розгляду максимально на 21 робочий день. Сертифікат про форс-мажорні обставини (обставинине переборної сили) для суб'єктів малого підприємництва видається безкоштовно [5, ч.1.ст.14¹].

Форс-мажор може бути засвідчений Торгово-промисловою палатою України лише по кожному договору окремо. Тому заяву та додані до неї документи необхідно готувати в розрізі кожного договору окремим комплектом.

Враховуючи вищевикладене, приходимо до висновку, що заздалегідь не передбачувані і незаплановані обставини можуть вкрай негативно вплинути на наше життя, особливо, якщо мова йде про його економічну чи фінансову сторону. Убезпечити себе і свій бізнес на всі випадки життя неможливо. Тому, якщо виникають такі ситуації, то їх необхідно вирішувати у правовому полі, прислухатися до здорового глузду і якомога скоріше вирішити шляхом переговорного процесу.

Якщо укладений договір не містить розділу про форс-мажор, для доведення існування обставин непереборної сили сторони можуть прямо посилатися на ГК, ЦК та відповідні акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Зокрема, це Постанова № 211 [6], а для Києва – додатково ще Протокол Постійної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій Київської міської державної адміністрації від 11.03.20 р. № 9 «Про додаткові заходи запобігання поширенню нової коронавірусної інфекції (COVID 19)» [7].

Форс-мажорні обставини, викликані карантинном, можуть бути підставою для звільнення сторін договору від відповідальності за невиконання зобов'язань, однак це не відбуватиметься автоматично. Встановлений Урядом карантин визнаватиметься форс-мажором лише у випадку, коли запроваджені

ним заходи об'єктивно унеможлиблюють виконання зобов'язань, передбачених умовами конкретного договору (контракту, угоди тощо) або законодавчими та іншими нормативними актами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – Ст.356.
2. Господарський кодекс України від 16.02.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст.144.
3. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 29. – Ст. 228.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширення коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 17.03.2020 р. – Електронний ресурс – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20>.
5. Закон України «Про торгово-промислові палати в Україні» від 02.12.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 13. – Ст.52.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 № 211» від 11 березня 2020 р. № 211 Офіційний вісник України від 24.03.2020 – 2020 р., № 23, стор. 296, стаття 896, код акта 98475/2020.
7. Протокол Постійної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій Київської міської державної адміністрації від 11.03.20 р. № 9 «Про додаткові заходи запобігання поширенню нової коронавірусної інфекції (COVID 19)». Електронний ресурс – Режим доступу: https://kyivcity.gov.ua/news/protokol_zasidannya_postiyno_komisi_z_pitan_tekhnogenno_ekologichno_bezpeki.